

ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ECONOMIC COOPERATION OF UKRAINE AND POLAND AS A FACTOR OF IMPROVING OF THE NATIONAL ECONOMY COMPETITIVENESS

У статті досліджено динаміку та особливості економічного співробітництва України та Польщі, зокрема обсяги прямих іноземних інвестицій, обсяги експорту та імпорту товарів, частку Польщі в залучених Україною інвестиціях та зовнішній торгівлі. Зазначено сприятливі передумови співпраці. Виявлено стримуючі фактори розвитку економічного співробітництва між країнами. Вони пов'язані як з внутрішніми суперечностями, так і з зовнішніми причинами, зокрема вступом Польщі в ЄС та необхідністю адаптації вітчизняної економіки до євростандартів. З урахуванням процесів децентралізації в Європі та Україні обґрунтовано необхідність розвитку співробітництва на регіональному рівні, використання можливостей трансграничного співробітництва. Проаналізовано форми трансграничного співробітництва, які можуть бути використані для активізації економічного співробітництва. Це дасть можливість регіонам краще використовувати наявний в них потенціал, спільно вирішувати проблемні питання, залучати додаткові кошти завдяки участі в спільних проєктах з використанням фінансової підтримки ЄС тощо.

Ключові слова: економічне співробітництво, прями іноземні інвестиції, зовнішня торгівля товарами, регіон, трансграничне співробітництво.

В статті досліджено динаміку та особливості економічного співробітництва України та Польщі, в частині обсяги прямих іноземних інвестицій, обсяги експорту та імпорту товарів, частку Польщі в залучених Україною інвестиціях та зовнішній торгівлі. Указано сприятливі передумови співпраці. Виявлено стримуючі фактори розвитку економічного співробітництва між країнами. Вони пов'язані як з внутрішніми суперечностями, так і з зовнішніми причинами, зокрема вступом Польщі в ЄС та необхідністю адаптації економіки до євростандартів. С урахуванням процесів децентралізації в Європі та Україні обґрунтовано необхідність розвитку співробітництва на регіональному рівні, використання можливостей трансграничного співробітництва. Проаналізовано форми трансграничного співробітництва, які можуть бути використані для активізації економічного співробітництва. Це дозволить регіонам краще використовувати наявний в них потенціал, спільно вирішувати проблемні питання, залучати додаткові кошти завдяки участі в спільних проєктах з використанням фінансової підтримки ЄС та т.п.

Ключевые слова: экономическое сотрудничество, прямые иностранные инвестиции, внешняя торговля товарами, регион, трансграничное сотрудничество.

УДК 339.92(477+438)

<https://doi.org/10.32843/bses.50-4>

Корнелиук О.А.

к.е.н., старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин та управління проєктами Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Korneliuk Olga

Lesya Ukrainka Eastern European National University

The dynamics and features of economic cooperation between Ukraine and Poland are examined in the article: the volume of foreign direct investment, the volume of export and import of goods, the share of Poland in Ukraine's investments and foreign trade. The prerequisites for cooperation are outlined. Restraining factors for the development of economic cooperation between countries have been identified. They are related to both internal contradictions and external causes: Poland's accession to the EU, the need to adapt the domestic economy to the European standards. The successes in political relations are much more effective than the effectiveness of trade and economic cooperation. The reasons for this are the significant disparities in the levels of economic development and the negative impact of the unfinished economic reform processes. There is a tendency for a decrease in FDI from Poland and a decrease in its share in the total volume. Analysis of the dynamics of foreign trade in goods of Ukraine and Poland shows the opposite tendencies. There was a steady increase in the value of both exports and imports of goods throughout the study period. Poland's share of foreign trade in goods is also noticeable. In terms of exports and imports, the negative balance of foreign trade has been maintained in recent years. Taking into account the processes of decentralization in Europe and Ukraine, the necessity of the development of cooperation at the regional level, the use of opportunities of cross-border cooperation are substantiated. During the period under review, Poland's share of total foreign direct investment declined. Comparing the corresponding figures with the total in Ukraine, we can note that the share of Polish investments in the total volume of foreign direct investment in the Volyn region is much higher than in Ukraine in general. The dynamics of foreign trade in the Volyn region has shown a slight increase in value in recent years. Compared to the national indicators, it is worth noting smaller disparities in the ratio of exports and imports. With regard to Poland's share in foreign trade in goods, in the Volyn region it is three times higher than the similar national indicator. Forms of cross-border cooperation that can be used to intensify economic cooperation are analyzed. This will allow the regions to make better use of their potential, to jointly resolve problematic issues, to raise additional funds through participation in joint projects with the use of EU financial support.

Key words: economic cooperation, foreign direct investment, foreign trade of goods, region, cross-border cooperation.

Постановка проблеми. Розвиток українсько-польського економічного співробітництва залишається об'єктом досліджень науковців впродовж тривалого часу, що обумовлено як євроінтеграційними пріоритетами України, так і специфікою двосторонніх відносин. Між країнами існують тривалі політичні та економічні стосунки, позитивними передумовами є територіальна близькість, наявність спільного кордону, ментальна схожість, гуманітарні зв'язки тощо. Окрім цього, Польща неодноразово демонструвала свою підтримку

у зовнішньополітичній сфері, що є позитивним чинником для поглиблення зв'язків з Європейським Союзом та реалізації Україною стратегії євроінтеграції. Наявність стримуючих факторів розвитку економічного співробітництва України та Польщі й динамічний глобальний розвиток, що супроводжується змінами умов співпраці, зумовлюють актуальність дослідження цієї теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання українсько-польського економічного співробітництва досліджено вітчизняними та зарубіжними

вченими, такими як В. Борщевський, В. Будкін, Н. Мікула, А. Мокій, Н. Павліха, А. Сковронська-Лучинська, К. Рейман, Н. Чорна.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз економічного співробітництва України та Польщі, виявлення проблем та подальших напрямів його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку більшості дослідників питань українсько-польських стосунків, успіхи в політичних взаєминах значно результативніші порівняно з ефективністю торговельно-економічного співробітництва. Причинами цього відзначено суттєві диспропорції в рівнях розвитку економіки та негативний вплив незавершених процесів реформування економіки [1; 4].

Протягом досліджуваного періоду спостерігається тенденція до зниження обсягів прямих іноземних інвестицій з Польщі та зменшення її частки в загальному обсязі (рис. 1). Найвищим був показник 2015 р., який становив 191923,3 тис. дол. США, а вже наступного року він знизився до 156979,6 тис. дол. США і досі залишається відносно стабільним, не перевищуючи максимальний показник.

Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі товарами України та Польщі свідчить про протилежні тенденції, зокрема помітне стабільне зростання вартості як експорту, так й імпорту товарів протягом усього досліджуваного періоду (рис. 2).

Експорт збільшився з 1977329,6 тис. дол. США у 2015 р. до 3296538,7 тис. дол. США у 2019 р.; вартість імпорту зросла від 2324048,2 до 4102572,3 тис. дол. США відповідно. Також помітне зростання частки Польщі у зовнішній торгівлі товарами. Щодо співвідношення експорту та імпорту, то протягом останніх років зберігається негативне сальдо зовнішньої торгівлі.

Серед причин від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі найчастіше відзначають нижчий рівень потенціалу та високу енергозалежність української економіки, сировинний, недостатній технологічний характер експортованої продукції, недостатні фахові навички українських підприємців, високий рівень корумпованості, нестачу фінансової інфраструктури тощо [4].

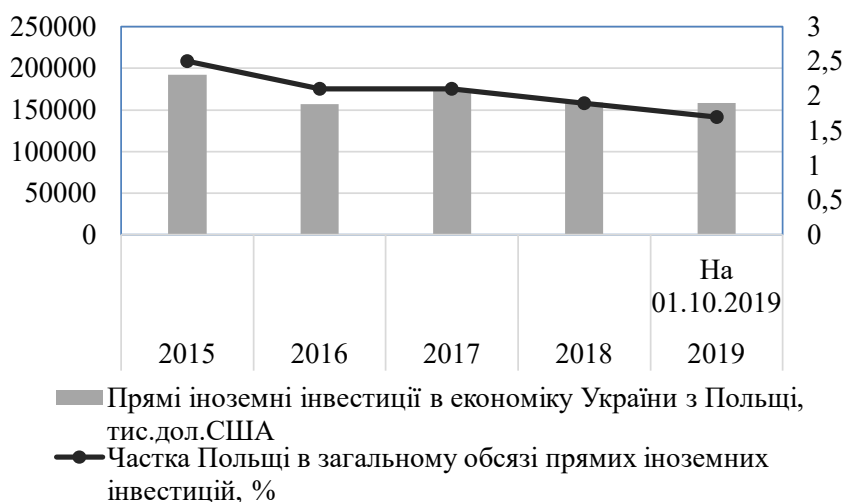

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій з Польщі в Україну

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України

Рис. 2. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами України та Польщі

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України

Зважаючи на прогресуючі процеси децентралізації в європейських країнах, які спонукали проведення адміністративної реформи в Україні, вважаємо доцільним поглиблення українсько-польського економічного співробітництва не лише на загальнодержавному, але й на регіональному рівнях. Доречним у цьому разі є використання можливостей транскордонного співробітництва.

У попередніх дослідженнях транскордонного співробітництва Волинської області автором було запропоновано визначення рівня транскордонного співробітництва міських поселень за допомогою обрахунку інтегрального індексу (T) на основі розрахунку часткових індексів транскордонного співробітництва (1) [3]:

$$T = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n x_i^2}{n}}, \quad (1)$$

де n – кількість часткових показників; X_i – значення i -го часткового показника.

Часткові показники відображають питому вагу капітальних інвестицій, прямих іноземних інвестицій та експорту/імпорту в господарській діяльності міського поселення в загальному обсязі відповідних показників регіону.

Також побудовано кореляційно-регресійну модель, яка відображає залежність рівня транскордонного співробітництва міських поселень від обсягу прямих іноземних інвестицій та експорту товару:

$$T = -0,195 + 0,155T + 0,176E. \quad (2)$$

Під час перевірки отриманої моделі на адекватність за допомогою обчислення коефіцієнтів множинної кореляції та детермінації отримано результати, які свідчать про тісний і статистично

значимий зв'язок між рівнем транскордонного співробітництва та прямими іноземними інвестиціями й обсягом експорту. Це дало змогу зробити висновок про те, що за зростання прямих іноземних інвестицій та обсягу експорту значення інтегрального індексу розвитку транскордонної співпраці міських поселень теж збільшуватиметься.

Розглянемо основні показники економічного співробітництва регіону на прикладі Волинської області (рис. 3).

Протягом досліджуваного періоду найвищий обсяг надходження прямих іноземних інвестицій з Польщі у Волинську область був зафіксований у 2017 р. (36 285,9 тис. дол. США) (рис. 4). Водночас спостерігається скорочення частки Польщі в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій. Однак, порівнюючи відповідні показники із загальними по Україні, можемо відзначити, що частка польських інвестицій у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій Волинської області значно вище, ніж в Україні загалом. Таким чином, можна зробити висновок про те, що прикордонні регіони мають певні переваги для співробітництва із суміжними країнами, ці переваги варто ефективно використовувати для підвищення рівня конкурентоспроможності регіону.

Динаміка зовнішньої торгівлі Волинської області демонструє незначне зростання вартісних обсягів протягом останніх років. Порівняно із загальноукраїнськими показниками слід відзначити менші диспропорції у співвідношенні показників експорту та імпорту, а також позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами протягом 2015–2017 рр. Стосовно частки Польщі у зовнішній торгівлі товарами, то у Волинській області вона втричі більше за аналогічний загальноукраїнський показник.

Для підвищення ефективності співробітництва між регіонами практикують використання різних форм співпраці, зокрема таких форм транскордонного співробітництва, як транскордонні кластери, транскордонне партнерство, транскордонні промислові зони й парки, транскордонні проекти. Для подальшого розвитку українсько-польського економічного співробітництва доречним є вжиття таких заходів, як фор-

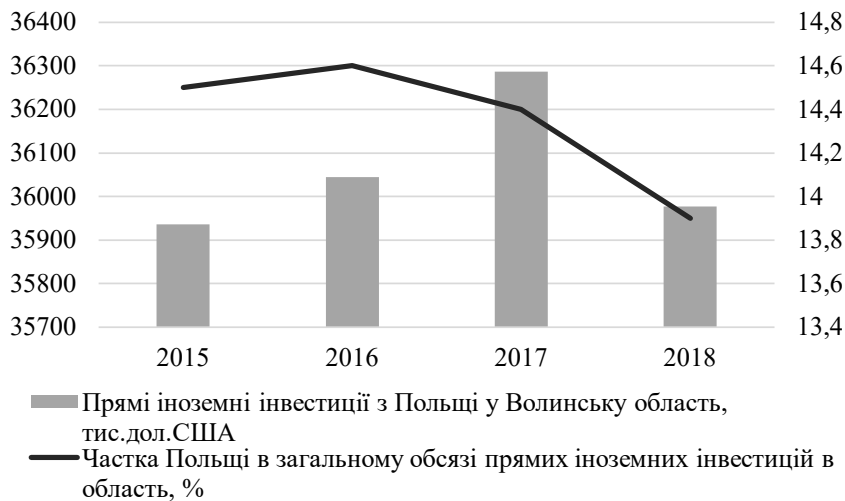

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції з Польщі у Волинську область

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Волинській області

Рис. 4. Зовнішня торгівля товарами Волинської області та Польщі

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Волинській області

мування сприятливого інвестиційного клімату, залучення інвестиційних ресурсів на засадах державно-приватного партнерства, розвиток спільного підприємництва, формування й розвиток транскордонних кластерів, зростання активності громадських організацій, створення інституцій, які сприятимуть розвитку транскордонного співробітництва (торгово-промислових палат, бізнес-центрів, агенцій регіонального розвитку, асоціацій, ярмарків тощо), використання можливостей співробітництва шляхом участі у програмах сусідства та реалізації спільних транскордонних проєктів [2].

Державно-приватне партнерство може бути використане як альтернативне джерело фінансування, однак слід відзначити його недостатнє використання в Україні у транскордонному співробітництві. Спільне підприємництво є значно поширенішим, а позитивні приклади свідчать на користь використання цієї форми співробітництва. У Волинській області такими прикладами є компанія «Модерн-Експо», «GERBOR-холдинг», «БРВ-Україна», «Кромберг енд Шуберт Україна Лу», «Теріхем Тервакоскі», «Татрафан», «Волиньхолдинг», «Kroposran UA», «СКФ Україна».

Є певні напрацювання щодо розвитку транскордонних кластерів, проте ця форма використовується недостатньо, особливо в економічній сфері; тому доцільним стало б формування відповідних структур в промисловості на базі провідних підприємств регіону. Транскордонні проєкти є однією з основних форм транскордонного співробітництва міських поселень, використання якої дає змогу вирішувати низку соціально-економічних проблем міських поселень з використанням фінансової підтримки Європейського Союзу. Для залучення ширшого кола учасників до участі в програмах транскордонного співробітництва, що фінансуються Європейським Союзом, необхідно посилити інформаційну та консультативну підтримку суб'єктів транскордонного співробітництва, проведення навчань і тренінгів для зацікавлених сторін щодо можливостей та процедури участі у транскордонних проєктах.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз літератури та статистичної інформації доводить вагомість українсько-польського співробітництва для вітчизняної економіки. Однак через наявність низки проблем та змін, властивих економічним процесам, необхідні подальше

вивчення цього питання та пошук перспективних шляхів поглиблення двосторонньої співпраці, що є важливим для реалізації євроінтеграційного вектору України, а також для зміцнення національної економіки, яка потребує стратегічних рішень для підвищення своєї конкурентоздатності. Одним з напрямів розвитку економічного співробітництва України та Польщі може стати транскордонне співробітництво регіонів, які отримують можливість краще використовувати наявний у них потенціал.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дугієнко Н. Сучасний стан українсько-польського співробітництва у сфері торгівлі та інвестицій. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 3. С. 86–92.
2. Корнелюк О. Активізація транскордонного співробітництва міських поселень : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.05. Луцьк, 2018. 243 с.
3. Павліха Н., Корнелюк О. Методичні підходи до оцінки розвитку транскордонного співробітництва міських поселень регіону. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2019. Вип. 25. Ч. 2. С. 45–50.
4. Чорна Н. Українсько-польське економічне співробітництво. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 2. С. 31–41.

REFERENCES:

1. Duhienko N. (2017) Suchasnyi stan ukrainsko-polskoho spivrobitnytstva u sferi torhivli ta investytsii [Current status of Ukrainian-Polish cooperation in trade and investment]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, № 3, pp. 86–92.
2. Korneliuk O. (2018) Aktyvizatsiia transkordonnoho spivrobitnytstva miskykh poselen [Activation of cross-border cooperation of urban settlements] (PhD Thesis), Lutsk. (in Ukrainian)
3. Pavlikha N., Korneliuk O. (2019) Metodychni pidkhody do otsinky rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva miskykh poselen rehionu [Methodological approaches to evaluation of the cross-border cooperation development of the urban settlements in the region]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 25, pp. 45–50.
4. Chorna N. (2016) Ukrainsko-polske ekonomichne spivrobitnytstvo [Ukrainian-Polish economic cooperation]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. № 2, pp. 31–41.